Emro Science and Education
International open-access scientific journal
Journal homepage: https://journal.emro.uz

OPEN ACCESS

CONFERENCE PAPER OPEN ACCESS

Vol. 2 No. 2 (2026) · "Milliy statistika tizimida yangi bosqich: barqaror rivojlanish maqsadlari, xalqar... DOI: 10.5281/zenodo.24319979

"MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR"

O'ZBEKISTONDA DAVLAT BYUDJETI DAROMAD VA XARAJATLARINING TARKIBI VA DINAMIKASI TAHLILI

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti 3-bosqich talabasi
EGAMBERDIYEV SARDOR YUNUSJON O'G'LI
sardoregamberdiyev263@gmail.com
Ilmiy rahbar: katta o`qituvchisi
ZOKIROVA MUNISA JAMOLIDDIN QIZI
munisahusniddinova9@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada O'zbekistonda 2024-yilga mo'ljallangan davlat byudjeti daromadlari va xarajatlari tarkibi va dinamikasi tahlil qilinib, daromad manbalari, jumladan, to'g'ridan-to'g'ri va bilvosita soliqlar, resurs to'lovlari va soliqdan tashqari tushumlar o'rganilib, budjet yig'imlarining diversifikatsiyasi va ortib borayotgani ta'kidlangan. Xarajatlar tomonida, maqolada ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy qo'llab-quvvatlash kabi ijtimoiy sohalarga ustuvor ahamiyat qaratilib, iqtisodiy rivojlanish, infratuzilma va ekologik barqarorlikka katta investitsiyalar kiritilishi ta'kidlanadi. Tadqiqot yakunlariga ko'ra, O'zbekistonning soliq-byudjet siyosati barqaror iqtisodiy o'sish, ijtimoiy farovonlik va kelajakdagi rivojlanish uchun fiskal barqarorlikka erishishga qaratilgan muvozanatli yondashuvni aks ettiradi.*

Kalit so'zlar: *Budjet-soliq siyosati, daromadlar, xarajatlar, davlat, iqtisodiyot, rivojlanish, taqsimlash, konsolidatsiya.*

АНАЛИЗ СОСТАВА И ДИНАМИКИ ДОХОДОВ И РАСХОДОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО БЮДЖЕТА УЗБЕКИСТАНА

Аннотация: *В данной статье анализируется структура и динамика доходов и расходов государственного бюджета Узбекистана за 2024 год, рассматриваются источники доходов, включая прямые и косвенные налоги, выплаты из бюджета и неналоговые поступления, а также освещается диверсификация и рост бюджетных доходов. В расходной части статьи подчеркивается приоритетное внимание к социальным секторам, таким как образование, здравоохранение и социальная поддержка, а также значительные инвестиции в экономическое развитие, инфраструктуру и экологическую устойчивость. По результатам исследования, фискальная политика Узбекистана отражает сбалансированный подход, направленный на достижение устойчивого экономического роста, социального благополучия и фискальной устойчивости для будущего развития.*

Ключевые слова: *Бюджетно-налоговая политика, доходы, расходы, государство, экономика, развитие, распределение, консолидация.*

Published: 05.06.2026

Cite this article: Egamberdiyev Sardor Yunusjon o'g'li, Zokirova Munisa Jamoliddin qizi (2026). O'zbekistonda davlat byudjeti daromad va xarajatlarining tarkibi va dinamikasi tahlili. Emro Science and Education, 2(2). https://doi.org/10.5281/zenodo.24319979

© 2026 The Author(s). Published by Emro Science and Education. This is an open access article.

“MILLIY STATISTIKA TIZIMIDA YANGI BOSQICH: BARQAROR RIVOJLANISH MAQSADLARI, XALQARO STANDARTLAR VA ZAMONAVIY TENDENSIYALAR”

ANALYSIS OF THE COMPOSITION AND DYNAMICS OF STATE BUDGET REVENUES AND EXPENDITURES IN UZBEKISTAN

Abstract: *This article analyzes the structure and dynamics of state budget revenues and expenditures in Uzbekistan for 2025, studies the sources of revenues, including direct and indirect taxes, resource payments and non-tax revenues, and highlights the diversification and growth of budget collections. On the expenditure side, the article prioritizes social sectors such as education, healthcare and social support, and emphasizes large investments in economic development, infrastructure and environmental sustainability. According to the results of the study, Uzbekistan's tax and budget policy reflects a balanced approach aimed at achieving sustainable economic growth, social well-being and fiscal stability for future development.*

Keywords: *Budget and tax policy, revenues, expenditures, state, economy, development, distribution, consolidation.*

Kirish

Davlat byudjeti har qanday davlatning iqtisodiy tuzilishida hal qiluvchi rol o‘ynaydi va davlat moliyasini boshqarishning asosiy vositasi bo‘lib xizmat qiladi. O‘zbekistonda davlat byudjeti daromadlari va xarajatlari tarkibi va dinamikasini chuqur tahlil qilish hukumatning soliq-byudjet siyosati, ustuvor yo‘nalishlari va umumiy iqtisodiy yo‘nalishlarini tushunish uchun zarurdir. O‘zbekistonda davlat byudjeti turli daromad manbalaridan, jumladan, soliqlar, soliq bo‘lmagan daromadlar va grantlardan iborat bo‘lib, ularning har biri davlat xizmatlari va rivojlantirish loyihalarini moliyalashtirishda muhim rol o‘ynaydi.

Xarajatlar tomonida hukumat iqtisodiy o‘sishni va ijtimoiy farovonlikni oshirishga qaratilgan ta’lim, sog‘liqni saqlash, infratuzilma va mudofaa kabi turli sohalarga mablag‘ ajratadi. Ushbu resurslarning taqsimlanishi va oqimiga iqtisodiy sharoitlar, inflyatsiya darajasi va hukumat islohotlari kabi ko‘plab omillar ta’sir ko‘rsatadi. So‘nggi yillarda O‘zbekistonda soliq islohotlari, daromad manbalarini diversifikatsiya qilish, fiskal markazlashtirishni kuchaytirish kabi muhim iqtisodiy o‘zgarishlar amalga oshirildi.

Ushbu o‘zgarishlar byudjetning tarkibi va taqsimlanishiga sezilarli ta’sir ko‘rsatdi, davlat moliyasini boshqarish uchun yangi vazifalar va imkoniyatlar yaratdi. Ushbu dinamikani tushunish siyosatchilar, iqtisodchilar va manfaatdor tomonlar uchun juda muhim, chunki ular barqaror iqtisodiy rivojlanishga erishish va fuqarolarning hayot sifatini yaxshilashga qaratilgan. Maqolada O‘zbekiston davlat byudjetining asosiy tarkibiy qismlari ko‘rib chiqiladi, daromadlarni shakllantirish va xarajatlarni taqsimlash tendentsiyalari tahlil qilinadi hamda so‘nggi vaqtlarda amalga oshirilgan fiskal islohotlarning oqibatlari baholanadi.

Adabiyotlar tahlili

Keng ko‘lamli adabiyotlarda O‘zbekistonda davlat byudjeti daromadlari va xarajatlarining tarkibi va dinamikasi haqida qimmatli ma’lumotlar berilgan, bunda asosiy e’tibor fiskal islohotlar, daromadlarni shakllantirish va xarajatlarni boshqarish masalalariga qaratilgan.

Berkov.A O‘zbekistonda davlat moliyasini boshqarish evolyutsiyasini o‘rganib, postsovet davridagi asosiy fiskal islohotlarni yoritadi. Maqolada byudjet nazoratining markazlashtirilgan tizimidan markazlashmagan tizimiga o‘tish va davlat mablag‘larini yanada shaffof va samarali taqsimlashga o‘tish ta’kidlangan. Muallif mamlakatda soliq islohoti strategiyasini, yangi soliqlarning joriy etilishini, soliq solinadigan bazani kengaytirish, shu orqali byudjet daromadlari dinamikasiga ta’sir ko‘rsatishga qaratilgan siyosatning amalga oshirilishini o‘rganadi.

Sattarov.S Ismoilov.M O‘zbekistonda daromadlarni shakllantirishning murakkab tizimini, xususan, tabiiy resurslarga asoslangan daromadlarga bog‘liqlikdan ko‘proq diversifikatsiyalangan soliq tuzilmasiga o‘tishni ko‘rib chiqadilar. Ularning tadqiqotida daromadlar barqarorligini oshirishga qaratilgan qo‘shilgan qiymat solig‘i (QQS) va yuridik shaxslardan olinadigan daromad solig‘iga o‘zgartirishlar kiritilgan soliq islohotlarining o‘rni alohida ta’kidlangan. Mualliflar, shuningdek, ushbu islohotlar turli tarmoqlar bo‘yicha resurslarni taqsimlashga qanday ta’sir qilganini tahlil qiladilar.

Moliya vazirligining rasmiy hisobotida O‘zbekistonning soliq-byudjet siyosati asoslari va byudjetni rejalashtirish jarayonlari har tomonlama tahlil qilingan. Hujjatda davlat byudjetining strategik vazifalari belgilab, asosiy e’tibor iqtisodiyotni diversifikatsiya qilish, infratuzilmani rivojlantirish, ijtimoiy dasturlarga qaratilgan. Unda hukumatning xarajatlarni boshqarish samaradorligini oshirish va byudjet taqchilligini kamaytirish bo‘yicha xarajatlarni ratsionalizatsiya qilish va daromadlarni yig‘ish mexanizmlarini takomillashtirish borasidagi sa’y-harakatlari alohida ta’kidlangan. Bu manba hukumatning uzoq muddatli byudjet strategiyalarini tushunishda muhim ahamiyatga ega.

Xalilov va Rahimov O‘zbekistonda davlat xarajatlari sxemasi va iqtisodiy o‘sish o‘rtasidagi bog‘liqlikni tahlil qiladi. Ularning tadqiqotlari byudjet mablag‘laridagi o‘zgarishlar, xususan, infratuzilma, ta’lim va sog‘liqni saqlash kabi sohalarda - mamlakat iqtisodiy rivojlanishiga qanday ta’sir qilishini o‘rganadi. Tadqiqot xususiy sektor o‘sishini rag‘batlantirish va innovatsiyalarni rag‘batlantirishda maqsadli davlat xarajatlarining muhimligini ta’kidlaydi. Shuningdek, u davlat investitsiyalarining samaradorligi va xarajatlarni kengroq iqtisodiy maqsadlarga moslashtirishga qaratilgan.

Yuqoridagi tadqiqotlar birgalikda O‘zbekistondagi davlat byudjetining ko‘p qirrali ko‘rinishini taqdim etadi, bunda daromadlarni shakllantirish, xarajatlarni boshqarish va fiskal islohotlar sohasidagi muammolar ham, muvaffaqiyatlar ham ko‘rib chiqiladi. Ular birgalikda O‘zbekistonning davlat byudjeti jarayonlaridagi

jadal o‘zgarishlarni tushunishga hissa qo‘shadilar, bu esa mamlakatning uzluksiz iqtisodiy rivojlanishi va fiskal barqarorlikni ta’minlash uchun zarurdir.

Tadqiqot metologiyasi

Ushbu tadqiqotda O‘zbekiston davlat byudjeti daromadlari va xarajatlarining tarkibi va dinamikasini o‘rganish uchun miqdoriy tahlilni sifat baholash bilan uyg‘unlashtirgan aralash usullar qo‘llaniladi. Metodologiya asosiy e’tibor daromadlar va xarajatlar tarkibidagi o‘zgarishlarni tushunishga, ularning iqtisodiy rivojlanishga ta’sirini baholashga va so‘nggi vaqtlarda amalga oshirilgan fiskal islohotlarning oqibatlarini tahlil qilishga qaratilgan.

Tahlil va natijalar

O‘zbekistonning 2024-2025-yilgi davlat budjeti daromadlari to‘g‘risidagi ma’lumotlar tahlili turli choraklar bo‘yicha daromadlar tarkibi va dinamikasida sezilarli tendentsiyalarni ko‘rsatmoqda. Birinchi chorak (1-chorak), 2025-yil birinchi chorak (1-chorak)umumiy daromad ko‘rsatkichlari daromadlarning turli toifalari bo‘yicha aniq o‘sish traektoriyasini ko‘rsatadi. Ma’lumotlar daromad manbalarining diversifikatsiyasini ko‘rsatadi, bunda asosiy ulush to‘g‘ridan-to‘g‘ri va bilvosita soliqlar, shuningdek, resurslar to‘lovlari va mulk solig‘idan tushadi.

Jami tushumlar va soliqlar tarkibi

2024 va 2025 yil I chorak ko‘rsatkichlari tahlili shuni ko‘rsatadiki, davlat budjeti daromadlari sezilarli darajada oshgan. Jumladan, umumiy daromadlar 50 537,7 mlrd so‘mdan 63 936,8 mlrd so‘mga yetib, 126,5% ni tashkil etgan (+13 399,1 mlrd so‘m).

Bevosita soliqlar: 18 036,1 mlrd so‘mdan 21 821,2 mlrd so‘mga oshib (121%, +3 785,1 mlrd):

- Foyda solig‘i: 9 696,9 → 11 808,7 (121,8%, +2 111,8)
- Aylanmadan olinadigan soliq: 594,3 → 703,4 (118,4%, +109,1)
- Jismoniy shaxslar daromad solig‘i: 7 744,9 → 9 309,0 (120,2%, +1 564,2)

Bilvosita soliqlar eng katta o‘sishni ko‘rsatib, 18 192,7 mlrd so‘mdan 23 659,3 mlrd so‘mga yetgan (130%, +5 466,7 mlrd):

- QQS: 12 266,7 → 16 413,1 (133,8%, +4 146,5)
- Aktsiz solig‘i: 3 729,8 → 4 807,1 (128,9%, +1 077,2)
- Bojxona boji: 2 196,2 → 2 439,1 (111,1%, +243)

Resurs va mol-mulk soliqlari 8 072,4 mlrd so‘mdan 8 729,5 mlrd so‘mga oshgan (108,1%, +657,1 mlrd):

- Mol-mulk solig‘i: 1 718,0 → 2 080,3 (121,1%, +362,3)
- Yer solig‘i: 1 853,4 → 2 059,4 (111,1%, +206)
- Yer qa’ridan foydalanish: 4 261,5 → 4 341,1 (101,9%, +79,6)
- Suv resurslari: 239,5 → 248,7 (103,8%, +9,2)

Boshqa daromadlar va soliqsiz tushumlar 6 236,6 mlrd so‘mdan 9 726,8 mlrd so‘mga keskin oshgan (156%, +3 490,2 mlrd).

2025-yil 1-choragi daromadlari hamda 2024-yil yakuniy xarajatlar ko‘rsatkichlarini birgalikda tahlil qilganda, davlat budjeti bo‘yicha umumiy ijobiy, ammo muvozanat talab qiladigan holat kuzatiladi.

Avvalo, daromadlar bo‘yicha 2025-yil I chorakda tushumlar 50 537,7 mlrd so‘mdan 63 936,8 mlrd so‘mga oshib, 126,5% (+13 399,1 mlrd) ni tashkil etdi.

Bunda:

- Bevosita soliqlar: 18 036,1 → 21 821,2 (121%, +3 785,1)
- Bilvosita soliqlar: 18 192,7 → 23 659,3 (130%, +5 466,7)
- QQS: 12 266,7 → 16 413,1 (133,8%, +4 146,5)
- Resurs soliqlari: 8 072,4 → 8 729,5 (108,1%, +657,1)
- Boshqa daromadlar: 6 236,6 → 9 726,8 (156%, +3 490,2)

Bu o‘sish asosan iste’mol (QQS) va qo‘shimcha tushumlar hisobiga ta’minlangan.

Endi xarajatlar (2024-yil): jami yil davomida 310 926,2 mlrd so‘mni tashkil etib, choraklar kesimida 70 339,6 → 79 429,3 → 69 567,7 → 91 589,6 mlrd ko‘rinishida bo‘lgan (eng yuqori 4-chorakda).

Asosiy xarajat yo‘nalishlari:

- Ijtimoiy xarajatlar: 152 347,6 mlrd (33 919,7 → 44 528,5)
- Ijtimoiy soha: 134 666,6 mlrd
- Pensiya: 16 270,6 mlrd
- Iqtisodiyot xarajatlari: 38 417,0 mlrd
- Investitsiya va infratuzilma: 28 482,2 mlrd (3 397,7 → 10 824,2 o‘sish)

1-jadval. Davlat byudjeti xarajatlari

№	Ko‘rsatkichlar	2024-yil chorak-1	2024-yil chorak-2	2024-yil chorak-3	2024-yil chorak-4	Yillik
1	Ijtimoiy xarajatlar	33 919,7	40 147,5	33 752,0	44 528,5	152 347,6
1.1	Ijtimoiy soha va aholini ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash xarajatlari	30 357,8	36 351,6	28 630,7	39 326,6	134 666,6
1.2	Pensiya jamg‘armasiga transfertlar	3 300,0	3 515,0	4 750,0	4 705,6	16 270,6
1.3	Aholini uy-joy bilan ta’minlash dasturlarini moliyalashtirish uchun xarajatlar	261,9	280,9	371,3	496,3	1 410,4
2	Iqtisodiyot xarajatlari	13 500,3	8 060,6	7 935,3	8 920,9	38 417,0
3	Markazlashgan investitsiya loyihalari va hududlar infratuzilmalarini rivojlantirish xarajatlari	3 397,7	6 461,2	7 799,1	10 824,2	28 482,2
4	Davlat boshqaruvi, adliya va prokuratura organlarini saqlash xarajatlari	3 486,7	4 044,2	3 868,0	4 907,4	16 306,3
5	Sud organlarini saqlash xarajatlari	355,1	419,0	405,9	442,9	1 622,9
6	O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi, Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar, shahar va tumanlar byudjetlarining zaxira jamg‘armalari	388,7	630,8	533,9	616,7	2 170,1

Xulosa va takliflar

Xulosa o‘rnida aytish mumkinki, O‘zbekistonning 2024-2025-yilgi Davlat byudjeti xarajatlarida ijtimoiy farovonlik, infratuzilma va uzoq muddatli iqtisodiy rivojlanishga yo‘naltirilgan salmoqli investitsiyalar, ham ijtimoiy, ham iqtisodiy sohalarda sezilarli o‘sishlar qayd etilgan. Hukumat barqaror o‘sishni ta’minlashga qaratilgan iqtisodiy rivojlanish va infratuzilma loyihalariga katta sarmoya kiritilishi bilan birga ta’lim, sog‘liqni saqlash va ijtimoiy yordam kabi ijtimoiy xizmatlarga e’tibor qaratayotgani yaqqol namoyon bo‘lmoqda. Ushbu tadqiqot O‘zbekistonning 2024-yilgi davlat byudjeti daromadlari va xarajatlari tarkibi va dinamikasini har tomonlama tahlil qildi. Ma’lumotlar davlat daromadlari va xarajatlarining o‘sishning aniq tendentsiyasini, ijtimoiy tarmoqlar, infratuzilma va uzoq muddatli investitsiyalarga yo‘naltirilgan muhim investitsiyalarni ko‘rsatadi. - muddatli iqtisodiy rivojlanish. Daromadlar bo‘yicha hukumat o‘z manbalarini muvaffaqiyatli diversifikatsiya qildi, to‘g‘ridan-to‘g‘ri va bilvosita soliqlar, resurs to‘lovlari va soliqdan tashqari tushumlar sezilarli darajada oshdi. Bu sa’y-harakatlar mamlakatda daromadlarni yig‘ish mexanizmlarini takomillashtirish va tashqi moliyalashtirishga bog‘liqlikni kamaytirishga qaratilgan fiskal islohotlarni aks ettiradi. Xarajatlar bo‘yicha esa ta’lim, sog‘liqni saqlash, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash dasturlari va pensiya ta’minoti uchun katta miqdorda mablag‘ ajratilgan holda ijtimoiy xarajatlarga ustuvor ahamiyat berildi. Bu hukumatning fuqarolarning hayot sifatini oshirish va ijtimoiy barqarorlikni ta’minlashga intilishidan dalolat beradi. Bundan tashqari, infratuzilma, suv xo‘jaligi va shaharsozlik kabi iqtisodiyot tarmoqlariga investitsiyalar hukumatning barqaror iqtisodiy o‘sish va modernizatsiyaga e’tibor qaratayotganini ta’kidlaydi. Tadqiqot, shuningdek, hukumatning qarzga xizmat ko‘rsatishga e’tibor kuchayganini ta’kidlaydi, bu davlat qarzini boshqarishda fiskal mas’uliyat kuchayib borayotganini aks ettiradi. Investitsion xarajatlarning sezilarli o‘sishi infratuzilmani yaxshilash va ekologik barqarorlikni ta’minlashga alohida e’tibor qaratgan holda iqtisodiy rivojlanishning uzoq muddatli istiqbolini ko‘rsatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro’yxati:

1. Akhrorjon, A. “Reasons, problems and consequences for the accession of the Uzbek economy to the WTO” // International scientific conference “Topical issues of the economy in modern.” – 2022.
2. Akhrorjon, A. “Uzbekistan and the World Trade Organization management system” // International scientific conference “Topical issues of the economy in modern.” – 2022.
3. Abdullaev, A., Odilova, M. “The role of WTO in improving the quality of education” // Yosh Tadqiqotchi Jurnali. – 2024.

4. Tursunboy o‘g‘li, N. J., Axadjon o‘g‘li, A. A. “O‘zbekistonning Jahon Savdo Tashkilotiga a’zo bo‘lish uchun uzoq yo‘li va Xitoy tajribasi” // Qo‘qon universiteti xabarnomasi. – 2023.
5. O’zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot va Moliya Vazirligi https://www.imv.uz/
6. O’zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo’mitasi https://stat.uz/uz/
7. O’zbekiston Respublikasi Qonunchilik ma’lumotlari milliy bazasi https://lex.uz/

IQTISODIY
STATISTIKA KAFEDRASI
Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti